

УДК 811.11'373

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АБРЕВІАТУР ТА СКОРОЧЕНЬ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Шишко А.В., к. пед. н.,
доцент кафедри перекладу
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського

Луканська Г.А., старший викладач кафедри
англійської філології та перекладу
Кременчуцький інститут
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

Статтю присвячено особливостям функціонування аббревіатур та скорочень у сучасному англomовному суспільно-політичному дискурсі. У роботі висвітлено поняття аббревіатури та скорочення, розглянуто їхні типи та класифікації, проаналізовано сучасні тенденції процесу аббревіації. Основну увагу сконцентровано на виокремленні їх тематичних груп з урахуванням лінгвістичного та культурологічного аспекту.

Ключові слова: аббревіація, скорочення, усичення, ініціалізація, алфаветизм, акронім, тематична група, лінгвокультурологічний аспект.

Статья посвящена особенностям функционирования аббревиатур и сокращений в современном англоязычном общественно-политическом дискурсе. В работе освещены понятия аббревиатуры и сокращения, рассмотрены их типы и классификации, проанализированы современные тенденции процесса аббревиации. Основное внимание сконцентрировано на выделении их тематических групп с учетом лингвистического и культурологического аспекта.

Ключевые слова: аббревиация, сокращение, усечение, инициализация, алфаветизм, акроним, тематическая группа, лингвокультурологический аспект.

Shyshko A.V., Lukanska H.A. FUNCTIONAL PECULIARITIES OF ABBREVIATIONS AND SHORTENINGS IN THE ENGLISH SOCIAL AND POLITICAL DISCOURSE: LINGUISTIC AND CULTURAL ASPECT

The article is devoted to functional peculiarities of abbreviations and shortenings in the English social and political discourse. The research outlines the definition of abbreviation and shortening, studies their types and classifications, analyzes current tendencies of abbreviation process taking into consideration linguistic and cultural aspect.

Key words: abbreviation, shortening, clipping, initialization, alphabetism, acronym, thematic group, linguistic and cultural aspect.

Постановка проблеми. Протягом останніх років в англomовних країнах спостерігаються суттєві зміни на рівні суспільства, нації, а також мови, оскільки розширення пізнавальної діяльності людини зумовлює необхідність створення нових мовних одиниць. Оскільки мова функціонує як знакова система, більшість лексичних новоутворень можуть виявитися занадто місткими та незручними у використанні. Тому саме аббревіація дає можливість надати їм більш коротку та комплексну форму, зберігаючи значення даних лексичних одиниць. Унаслідок аббревіації виникають аббревіатури, різні за формою та значенням, що функціонують з метою фіксації нових або відновлених реалій суспільно-політичного життя, наприклад, назв політичних партій, спілок, громадських організацій, об'єднань, установ, явищ тощо.

Феномен створення аббревіатур не є новим, він є майже таким же давнім явищем, як і письмо, тому що люди завжди намагалися використовувати економічні засоби в комунікації. Значний розвиток аббревіації відбувся на початку ХХ століття, зокрема в 40-х та 60-х роках, коли тенденція скорочення слів значно зростала. В наш час спостерігається тенденція його зростання в усіх регістрах мови. Серед причин дослідники виділяють швидкий темп життя, зміни в галузях політичного, наукового та культурного середовища, інтенсифікацію розвитку масової комунікації, а також збільшення потоку інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аббревіація як специфічне мовне явище в сучасних мовах привертала й продовжує привертати увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема В.В. Борисова,

Д.В. Василенко, Б.А. Гончарова, О. Мацько, В. Павлова, Т. Пайлза, М. Сегалія, М. Сердюк, Е.Н. Галкіна, А.Л. Пумпянського, Л.П. Ступіна, Ю.В. Горшунова, В.В. Кубрякової та багатьох інших.

Постановка завдання даного дослідження полягала в проведенні аналізу структурних, семантичних та функціональних особливостей англійських аббревіатур та скорочень на матеріалі сучасних англомовних періодичних видань з метою отримання нових даних про їх функціональну спрямованість та виділення основних тематичних груп у текстах суспільно-політичної спрямованості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з яскравих проявів раціоналізації мовленнєвої діяльності та оптимізації мовотворчих процесів є явище скорочення лексичних одиниць. Механізми скорочення слова відіграють провідну роль у процесах формотворення та словотворення. Заміна лексичної одиниці «більш економним кодом» сприяє не лише раціоналізації мовленнєвої діяльності носіїв мови, але й оптимізації словотворчих процесів. Поняття «скорочення» включає в себе як процес, так і результат процесу усічення, стягнення фонем і морфем слів та фраз без зміни їхнього лексико-граматичного значення. Утворення коротшого формального варіанта лексичної одиниці з метою подальшого його використання в якості самостійної лексеми обумовлене прагненням мовців до зменшення протяжності мовленнєвого сигналу, до формального спрощення мовного знаку [6].

Встановлено, що більшість дослідників даного лінгвістичного явища схиляються до думки, що аббревіатури та скорочення слід поділяти на лексичні та графічні. До лексичних відносять ініціальні (алфавітні та звукові), звуко-літерні та літерно-звукові скорочення (складові, телескопія тощо) та різного роду усічення (кінцеві, кінцево-початкові тощо) [1]. Також виділяють п'ять типів аббревіатур, що утворюються внаслідок скорочення фразових термінів до їх початкових літер: акроніми, алфавітні скорочення, складові, графічні та латинські скорочення [2; 4]. Говорячи про структурні та словотворчі типи сучасних англомовних аббревіатур та скорочень, слід відмітити наступні особливості: використання приголосних, використання початкового складу, змішані скорочення [3]. Значна увага була приділена також сучасним тенденціям процесу аббревіації в англійській та українській мовах, зокрема в суспільно-по-

літичному дискурсі, в результаті чого варто виділити прагнення до ще більш максимального спрощення та економії, що проявляється, наприклад, у відсутності крапки між складовими елементами в більшості сучасних скорочень [5].

Суспільно-політичний дискурс є сферою, лексичний склад якої є плідним підґрунтям для утворення та функціонування великої кількості аббревіатур та скорочень. У результаті проведеного дослідження особливостей їх функціонування на матеріалі текстів із сучасних британських та американських видань даного спрямування виділено наступну тематичну класифікацію аббревіатур та скорочень, характерних для сучасного суспільно-політичного дискурсу:

1) Назви установ та організацій – даний тип об'єднує досить численну групу аббревіатур та скорочень, що, окрім зазначених, включають також назви суспільних та інших організацій, управлінь та агенцій, різного роду установ та асоціацій, рад та комітетів, комісій тощо.

In fiscal year 2013, coal accounted for 38% of TVA's portfolio while natural gas made up 8% [2].

В даному реченні маємо аббревіатуру *TVA*, що була утворена шляхом ініціального скорочення та має повний варіант *Tennessee Valley Authority*. Вона відноситься до підгрупи скорочень, що позначають назви управлінь – Управління з розвитку гідроресурсів долини річки Теннесі.

Young men queued up after the shootings to recount their eyewitness testimony to the Northern Ireland Civil Rights Association (NICRA) – which organised the anti-internment march – and to sign up for IRA membership [5].

Скорочення *NICRA*, що за тематикою належить до підгрупи, що означає назву асоціації, є ініціальним, а за фонетичними ознаками – звуковим, тобто акронімом.

3-поміж інших поширених у сучасному суспільно-політичному дискурсі аббревіатур та скорочень різного типу, що позначають назву установ та організацій, варто відмітити наступні: *NATO* (*The North Atlantic Treaty Organization*), *UN* (*United Nations*), *OECD* (*Organisation for Economic Co-operation and Development*), *DIA* (*Defense Intelligence Agency*), *EASA* (*European Aviation Safety Authority*), *ESRO* (*European Space Research Organization*), *NASA* (*National Aeronautics and Space Administration*), *IRO* (*International Refugee Organization*), *WHO* (*World Health Organization*), *WIPO* (*World Intellectual Prop-*

erty Organization), UNESCO (UN Educational, Scientific and Cultural Organization), UNICEF (United Nations Children's Fund), IAEA (International Atomic Energy Agency), IBRD (International Bank for Reconstruction and Development), IMF (International Monetary Fund), UNIDO – (UN Industrial Development Organization) тощо.

2) Назви політичних партій – об'єднує групу аббревіатур та скорочень, що належать до відповідної тематичної групи.

The ALP was a political party in the United States established in 1936 which was active almost exclusively in the state of New York [2].

В наведеному прикладі маємо аббревіатуру, що позначає Американську лейбористську політичну партію – *ALP (American Labor Party)*.

3-поміж інших аббревіатур та скорочень, які були виділені та проаналізовані нами під час дослідження їх функціональних та тематичних особливостей, варто відмітити наступні: *NDP (New Democratic Party), ADP (Alliance for Democracy and Progress), RDC (Central African Democratic Rally), FC (Civic Forum), FODEM (Democratic Forum for Modernity), PLD (Liberal Democratic Party), CCP (Chinese Communist Party), GUE/NGL (Confederal Group of the European United Left-Nordic Green Left), EFD (Europe of Freedom and Democracy Group), ECR (European Conservatives and Reformists Group), EFA (Group of Greens/European Free Alliance or Greens), EALD (Group of the Alliance of Liberals and Democrats for Europe), EPP (Group of the European People's Party), S&D (Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats)* та інші.

3) Посади, звання, титули – об'єднує досить численну групу аббревіатур та скорочень, що позначають різноманітні посади, звання, титули, ранги, нагороди тощо.

Pentagon spokesman Lt Col Jeff Poole told BBC News that the team was delivering food and shelter before it went missing [1].

У представленому реченні *Lt Col* є складним скороченням, що утворене шляхом усічення першого компонента до початкового складу та використання в ньому лише приголосних, інший компонент був усічений до початкового складу. Дане скорочення позначає військове звання *Lieutenant Colonel* (лейтенант-полковник).

Серед інших часто вживаних аббревіатур та скорочень, що є широкоживаними в англомовних текстах суспільно-політичної

спрямованості, є наступні: *AB (Airman Basic), CTO (crew training officer), GMC (ground movement controller), F/E (flight engineer), F/N (flight navigator), JP (jet pilot), P1 (captain), P2 (co-pilot), pil (pilot), PROPL (professional pilot), SSgt (Staff Sergeant), LtCol (Lieutenant Colonel), TSgt (Technical Sergeant), SR (Seaman Recruit), MSgt (Master Sergeant), 1stSgt (First Sergeant), MajGen (Major General), SMSgt (Senior Master Sergeant), MP (Member of Parliament), 1st Lt (First Lieutenant), SGT (Sergeant), COMO (Commodore), RADM (Rear Admiral), CPT (Captain), COL (Colonel), BG (Brigadier General), LTC (Lieutenant Colonel), MG (Major General), FADM (Fleet Admiral)* та інші.

4) Політичне життя – тематична група, що об'єднує велику кількість різного типу скорочень, що позначають різноманітні явища та поняття, що стосуються ведення політики, її особливостей, реалій тощо.

Officials say that the government is currently facing 20 damages claims involving sensitive NSI [1].

У цьому реченні маємо скорочення, що аналогічне за своєю структурою та способом творення до попереднього. Воно також позначає поняття, яке широко використовується в політиці, дипломатії та військовій справі і стосується питання безпеки будь-якої держави – *NSI (National Security Information)*.

У результаті проведеного нами дослідження встановлено, що в сучасному суспільно-політичному дискурсі, зокрема серед понять, що характеризують політичне життя суспільства, досить численними є різноманітні усічення. Наприклад:

The theocons come from a different generation from Irving Kristol and company: they reached maturity in the 1960's rather than the 1950's [2].

У даному реченні маємо скорочення *theocon*, що було утворено шляхом усічення кінцевої частини слова *theoconservative*, що означає людину, яка має переконання, що релігія повинна відігравати вирішальну роль у політичному та суспільному житті особистості.

Іншими цікавими прикладами телескопії є наступні скорочення, які були створені не просто шляхом механічного скорочення вихідних слів, а шляхом навмисного, семантичного мотивованого їх стягнення, тобто утворенням нових слів з двох частин з новим предметно-логічним значенням: *poli-fluential (politically ma influential), politainer (politician ma entertainer), politainment (politician ma entertainment), politicionaire (politician ma*

millionaire), *politickle* (*policy* та *tickle*), *Obamania* (*Obama* та *mania*).

5) Економічне життя – тематична група, що об'єднує велику кількість різного типу скорочень, що позначають різноманітні явища та поняття, що стосуються економіки, фінансів, їх особливостей, реалій тощо.

Social networks and apps are not to be neglected in the rise of e-commerce, as shoppers tend to seek out user-generated online content before making a purchase [1].

У даному реченні маємо скорочення *e-commerce*, яке було утворене шляхом утворення ініціальної абрєвіатури *e-* від першого компонента номінативного словосполучення та залишення без змін другого – *commerce*.

У наступному прикладі маємо скорочений термін тематичної групи, що характеризує економічне життя суспільства, утворений шляхом усічення кінцевого складу зі збереженням початкового – *corp* від *corporation*.

On The S&P, Kohl's Corp dipped 13% after reporting quarterly revenue and same-store sales figures that failed to meet analysts' expectations [1].

За допомогою злиття або телескопії було утворено також такі економічні терміни, як *forex* (*foreign* та *exchanhe*), *impex* (*import* та *export*) тощо.

6) Суспільне життя – тематична група, що об'єднує велику кількість різного типу скорочень, що позначають різноманітні явища та поняття, що стосуються повсякденного життя, суспільних явищ та проблем, їх особливостей, реалій тощо.

PFW is a person who is against some perceived contradictions and absences of second-wave feminism but the term post-feminism is ill-defined and is used in inconsistent ways [4].

У даному випадку маємо абрєвіатуру, що за своїми фонетичними ознаками є алфаветизмом, – *PFW*. Даний термін вживається для позначення одного з поширених у наш час суспільних рухів – фемінізму, проте з певними особливостями та відмінностями від загальноприйнятого поняття. Вихідна форма звучить як *post-feminist woman*.

Характерними для даного тематичного типу є і різного роду усічення. Шляхом елізії початкової частини слова були утворені наступні скорочення, що стосуються суспільних та повсякденних сфер життя: *burb* – *suburb*, *vator* – *elevator*, *zine* – *magazine*. Наступні слова були утворені шляхом усічення кінцевої частини вихідної лексичної одиниці: *detox* – *detoxification*, *hyper* – *hyperactive*,

pol – *politician*, *telecom* – *telecommunication*. Шляхом телескопії були утворені такі скорочення на позначення суспільних реалій сучасного суспільства, як *eurocrat* та *Eurabia*.

7) Топонімічні та ономастичні скорочення – являють собою групу скорочень, що позначають географічні назви, реалії, скорочення прізвищ або фамільярні прізвиська відомих політичних або громадських діячів тощо.

The US Justice Department formed this kind of agreement with the NO Police Department in 2012, and the police force there was required to make widespread reforms [5].

У наведеному прикладі абрєвіатура *NO* є ініціальним скороченням від географічної назви-топоніму, а саме – американського міста *New Orleans*, що за фонетичними ознаками є алфаветизмом, оскільки в усному мовленні вона вимовляється по літерах.

У ході дослідження словотворчих та структурних особливостей англійських абрєвіатур та скорочень було виявлено, що в сучасних засобах масової інформації використовується велика кількість слів-злитків. Завдяки своїй новизні та несподіваності форми вони привертають увагу і справляють певний прагматичний ефект на читача. Слова-злитки відіграють важливу роль у сучасному суспільно-політичному дискурсі, зокрема в газетно-публіцистичній мові, тобто в тих стилях мовного спілкування, де прагнення до оперативності викладу є особливо відчутним. Прикладом, який яскраво це ілюструє, може бути наступне скорочення за допомогою телескопії топонімів:

The «Chindia» region's potential of huge domestic markets – encompassing a third of humanity – cheap highly skilled labour and governments pursuing capital-friendly policies have led many to conclude that the world is at a tipping point in history [4].

У даному випадку шляхом злиття двох географічних назв – *China* та *India* – було утворено скорочення-телескоп *Chindia*. Слово було утворено шляхом скорочення кінцевої частини першого компонента та усічення початкової частини другого. Дане поняття означає: «*China and India taken together, particularly as an economic entity market*».

З-поміж інших найпоширеніших скорочень різного типу, виділених у результаті дослідження, що належать до тематичної групи, що позначає топонімічні та ономастичні назви, слід виділити наступні: *Cal.* – *California*, *Can.* – *Canada*, *Conn.* – *Connecticut*, *D.C.* – *District of Columbia*, *Ga.* – *Georgia*, *GB* – *Great*

Britain, Ger – Germany, Gk. – Greek, Ia. – Iowa, Ill – Illinois, Ky. – Kentucky, La – Louisiana, Md. – Maryland, Mich. – Michigan, Minn. – Minnesota, Miss. – Mississippi, Mo. – Missouri, N. H. – New Hampshire, N. Y. – New York, Que. – Quebec, UK – United Kingdom та інші.

8) Техніка, прилади та обладнання – є групою скорочень різного типу та способу творення, що позначають одноіменні одиниці та поняття.

PSUs are rated, in the main, by how much power they can put out: 300 watts, 400 watts etc [4].

У даному реченні маємо приклад складної аббревіатури *PSU*, що належить до вищезначеної тематичної групи, оскільки вона позначає технічне обладнання. Аббревіатура була утворена шляхом ініціального скорочення компонентів вихідного словосполучення – *power supply unit*. Дане скорочення характеризується граматичною категорією числа – множини.

З-поміж інших найпоширеніших скорочень різного типу, виділених у результаті дослідження, що належать до даної тематичної групи, слід виділити наступні: *A (Airbus), B (Boeing), AAW (Advanced Anti-Armour Weapon), RPV (remotely piloted vehicle), PISTON (piston aircraft), SST (supersonic transport), ATGW (Anti-Tank Guided Weapon), APC (Armoured Transport Carrier), AAA (Anti-Aircraft Artillery), ANR (Anti-Material Rifle), ET (external tank), GPLS (glide path landing system), TPJDE (turboprop jetdual – profile engine), TJEA (turboprop jet engine with afterburner), COMLO (compass locator), DABS (discrete address beacon system), DB (directional radio beacon), IM (inner marker), OM (outer marker), SSR (secondary surveillance radar), HLD (high lift devices), IBN (identification beacon)* та інші.

9) Програми – дана тематична група включає в себе ряд скорочень різного типу, що позначають різноманітні урядові та соціальні програми, що мають на меті покращення рівня життя чи стабілізацію політики, а також інші впровадження.

Already DVP has invested in 18 startups in under two years [1].

У даному реченні маємо приклад складної аббревіатури *DVP*, що належить до вищезначеної тематичної групи. Аббревіатура була утворена шляхом ініціального скорочення всіх компонентів вихідного словосполучення – *Distinguished Visitors Programme*.

The objective of the EEO Program is to provide a more balanced representation of qualified

designated group persons in the public service by helping individuals find meaningful employment with opportunities for advancement [3].

У наступному реченні також маємо приклад іншої складної аббревіатури *EEO Program*, що була утворена шляхом ініціального скорочення трьох перших компонентів її вихідного словосполучення (*Equal Employment Opportunity*) та залишення без будь-яких змін останнього (*Program*). Дане скорочення позначає урядову програму з надання рівних умов громадянам під час їх працевлаштування та просування по службі.

З-поміж інших найпоширеніших скорочень різного типу, виділених у результаті дослідження, що належать до даної тематичної групи, слід виділити наступні: *NB PNP (New Brunswick Provincial Nominee Program), EMP (Extra-Mural Program), DEECD Programme (Department of Education and Early Childhood Development), CDSC Programme (Comprehensive and Developmental School Counselling Program), GGG Fund (German Government Ghetto Fund), GSS (German Social Security), WGFIL (West German Federal Indemnification Law), CBYX (The Congress-Bundestag Youth Exchange Program), GAPP (The German American Partnership Program), CBBSX (The Congress-Bundestag/Bundesrat Staff Exchange Program), IVLP (The German International Visitor Leadership Program), EGTVP (The Eastern German Teachers Visitor Program), WoA (The Windows on America program)* та інші.

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, у результаті проведеного аналізу функціональних та семантичних особливостей англійських аббревіатур та скорочень було виділено 9 основних тематичних груп, що позначають найбільш поширені явища та поняття, притаманні сучасному суспільно-політичному дискурсу: 1) назви установ та організацій; 2) назви політичних партій; 3) посади, звання, титули; 4) політичне життя; 5) економічне життя; 6) суспільне життя; 7) топонімічні та ономастичні скорочення; 8) техніка, прилади та обладнання; 9) програми. За структурними та словотворчими моделями найпоширенішим серед них є використання приголосних для скорочення слова, використання початкового складу, змішані скорочення та скорочення з літер і цифр. Найрозповсюдженішими структурними типами можна вважати ініціальні аббревіатури (алфаветизми та акроніми), звуко-літерні та літерно-звукові (одно- й багатоскладові та

телескопія). Слід зауважити, що в більшості випадків англломовні скорочення є лінгвокультурологічно маркованими і несуть певну країнознавчу інформацію про ті чи інші явища та поняття, які вони позначають, яка, однак, іноді втрачається в процесі їх запозичення в українську мову.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Борисов В.В. Аббревиация и акронимия. Военные и научно-технические сокращения в иностранных языках. М.: Воениздат, 1972. 320 с.
2. Василенко Д.В. Англломовні військові неологізми в засобах масової інформації США та Великої Британії. Матеріали VII Всеукраїнської наукової конференції «Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація». Харків: ХНУ. 2008. 240 с.
3. Василенко Д.В. Скорочення як спосіб словотворення в системі англломовної військової лексики. Науковий вісник Волинського держ. ун-ту:

36. наук. ст. Філологічні науки. Луцьк: ЛДУ. 2007. 258 с.

4. Гончаров Б.А. До питання типології й переведення скорочень в англломовній науково-технічній літературі. Теорія і практика перекладу. Київ: Ранок, 2003. 150 с.
5. Косарева О.Г. Аббревиатура как одно из средств экономии и экспрессии речи. Иностранные языки в школе. 2004. № 2. С. 85–89.
6. Ракитина Н.Н. Аббревиатуры в СМИ. Культуры и коммуникация: сб. материалов междунар. заоч. науч.-практ. конф. Челябинск, 2006. С. 198–202.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. The official website of BBC. URL: <http://www.bbc.co.uk>.
2. The official website of The Daily Telegraph. URL: <http://www.telegraph.co.uk>.
3. The official website of The Economist. URL: <http://lb-stage.economist.com>.
4. The official website of The Guardian. URL: <http://www.guardian.co.uk/>
5. The official website of The Observer. URL: <http://observer.guardian.co.uk>.